Şarkışla'nın Ağcakışla Bucağında

Askere Hazırlama ve Uğurlama

Emin KUZUCULAR

Türkler için askerlik üstüne söylenmiş çok sözler vardır:

— Türkler anadan doğma askerdir.

— Türkler at üstünde doğar, at üstünde ölür.

— Türk gibi kuvvetli.

Türk askerlerinin adları da aynıdır. Mehmet, Mehmetçik, Şanlı Mehmet, Kahraman Asker. Okuma yazması olmayanlara «Ali» denir. Bu isimlerin ötesinde bu adlarla söylenenlerden daha üstün bir vasıf da «Türk Askeri» dir. Bu isme sahip olabilmek, bu ismi üzerinde kısa bir süre için de olsa taşıyabilmek her Türkün en büyük arzusudur.

Anadolu çocuğu bu işe ta küçük yaştan başlar. Oyunları hep «Askercilik», «Yarma», «Esir almaca», «Esgördüm», «Kızgıntop», «Kaçaklar», «Siperde» v.b. Bu oyunlar kana karışır, pazuya, dımağa yerleşir, askerlik çağına hazırlar insanı. Oyunların müşterek tarafları vardır. Örneğin: karşıda bir düşman olur. Bu ezilecek, imha edilecek, tutsak alınacak, yahut zararsız hale getirilecektir. Oyunlar yorucudur, zordur ama sonu tatlı bir zaferle biter. Bu duygularla yetişen gençler, askerlik çağını, yoklama gününü iple çekerler.

İlk yoklama pek etkili değildir. Son yoklama yapılırken gözler çıralanır, yürekler erkekliğin gururu ile güm güm atar. Sınıflarını, yapacağı hizmeti öğrenince daha da sevinirler. Köye dönünce o sınıftan terhis olan bir ağabey, bir amca, bir akraba bulunur. Ondan askerlik ve talimlere dair gerekli bilgi alınır. Hatta harman yerinde uygulaması dahi yapılır.

Çevrede askere gitmeyenlere cahal (cahil) gözü ile bakılır. «Hâlâ anasının goyduğu adınan geziyo» denir. Bunlara çoğu kez kız verip evermezler. Adları hep «Süt kuzusu»dur. Şu veya bu sebeplerden askerlik yapamamış, askerlikten ihraç edilmiş olanlar, bekâr kalır. Ömürlerinin sonuna kadar evlenmiyenlere çok raslanır. Dünür gidilen kızlardan şöyle karşılık alınır: «Onu devlet gabul etmemiş de ben mi edecem.»

Ellerine çağrı pusulasını alanlar birden değişirler. Omuzları dikleşir, göğüsleri kabarır, ellerindeki kehribar tesbihler daha alımlı şakırdar. Şapkalar biraz daha yana yatar.

Bu gençlere halkın rağbeti de fazla olur. Devletler, ikramlar, iltifatla rbirbirini kovalar. Köyün fakiri, fukarası, zengini, ağası herkes sıa ile davet ederler. Bu alışılagelmiş eski bir usuldür. Davet akşamları sofralar iştah açıcı olur. Sofrada o dönem askere gidecek delikanlılar yer alırlar. «Asker arkadaşlığı» buradan başlar. Gençler arasında samimiyet, bağlılık kurulur. Şakalar burada tatlılaşır, gurbet burada dile gelir. Ev sahibi yemekten sonra hepsini ayrı ayrı uğurlar. Kapıda el öpülüp, vedalaşılır. Merasim bittikten sonra ev sahibi - karınca kararınca - askernamzedi delikanlılara az çok bir de harçlık vermeyi ihmal etmez. Arkasından önceden hazırladığı çorapları da koltuklarına sıkıştırmayı unutmaz.

Bu davet ve iltifatlar yolculuk gününe kadar sürüp gider. Asker delikanlının evindeki hazırlık da başkadır. Evvela özene bezene çantası hazırlanır. Çantalar bez bir torbadan ibarettir. Dar, sivri ve uzunca bir torba. Bunların içine cep gibi gözler yapılır. Büyüklerine iç çamaşırları, havlular, yün kazaklar konur. Daha ufaklarına tıraş takımları, sabun, iplik ve iğne yerleştirilir.

Eğer nışanlılı ise, kız evinden gelecek küçük aynaya, tarağa ve yüzüğe de ayrı birer yer ayrılır. Çünkü bunlar emanetin en kutsallarıdır. Çorapların yerleri orta gözlerdir. Bunlar örülürken ayrı bir özen gösterilir. Tabanları düz dokunur, boğazları nakışlı olur. Desenler rengârenktir: Kılıç, kalkan, silah motifleri ile bezenir. Nışanlılı kızlar asker sevgililerine ördükleri çoraplarda aşkı ve tutkuyu zarif bir ustalıkla iç içe işlerler. Mendillerin kenarları işlemelidir. Özlemler dizi dizi, gözyaşları boncuk boncuk sıralanır. Sevgiliden gelen bir şişecik esans tamamlar asker çantasını.

Dört başı mamur böyle bir çanta bulmak zamanımızda çok güçleşti. Uzak dağ köylerinde oturanlar bile şimdi bavul kullanıyor. Ne ise, biz gene bildiğimizi anlatmağa devam edelim: Ayrılık günü davul ve zurna köy meydanında erkenden çalmağa başlar. Zurnadan oylum oylum hasret türküleri akar. Yolcular köyün içine el öpmeğe, vedalaşmağa çıkarlar. Köy meydanı insanla tıklım tıklım dolar. Analar mutludur artık. Oğlu yetişip de askere giden bir kadın gerçekten ana olmuştur şimdi. Ona sarılıp öperken hayır duasını ve son öğüdünü unutmaz: «Hadi oğlum, güle güle git. Gözün arkanda kalmasın. Ak südüm helal sana.»

Davul Köroğlu'dan parçalar vurarak köyden uzaklaşırken, erkekler arkalarından yürür. Süslenmiş, boyalanmış, kınalanmış kurban kesilecek koç ilerden gider. Kalabalık köyden giderken, gidenlerin ardından helki helki sular dökülür. Damların üstünden ıslak mendiller sallanır. Arkasından özlem dolu türküler söylenir:

Asker bayrağını kuma dikmişler
Küçücük yarimi asker etmişler
Almışlar gitmişler bilmem nitmişler
Güle güle hasret benden yar sana

Bizim bayrağımız kanlı yazılı
Üzerinde ay yıldızı dizili
Askere gidenler körpe kuzulu
Güle güle hasret benden yar sana

Kapıda bağlıdır kınalı koçum
İzine gelirsen yar senin için
Sinemde saklıdır verdiğin saçın
Güle güle hasret benden yar sana

Yaptıralım kahveleri hanları
Kaldıralım kasaveti gamları
Dolanır da yar sılaya gelirse
Kestiririm çifte kurbanları

Diktir bayrağımı şanla burçlara
Fırsat verme ah o zalim düşmana
Bu hasretlik şerefli bir tac bana
Güle güle hasret benden yar sana

Bu türküler böylece uzar gider. Bazan da dilekler, adaklar sıralanır dönüşlerine dek.

Uğurlayanlar köyün dönemecine doğru ilerlerken damların üzeri daha kalabalıklaşır. Nışanlılı kızlar, genç gelinler de çıkarlar. Yolun münasip bir yerinde kurban kesilir. Arkasından köyün imamı güzel bir dua eder. Amin dedikten sonra yanaklar öpülüp, koklanır. Selavat getirilip yola vurulu.

İbrahim Aslanoğlu'nun Yayınlanmış Kitapları

Divriği Şairleri
Cıvıltılar
Her Yönden Sıvas
Aşık Veysel
Sıvas Halk Şairleri Bayramı
Seyit Türk
Külhaşzade Rahmi